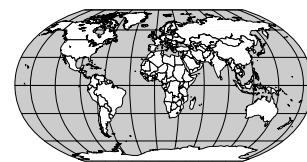

På leting etter kontraster til norsk studentliv

Å reise gir perspektiver. Vi var to medisinstudenter fra Oslo som tok permisjon fra studiet høsten 2000 og dro på tur. I løpet av tre måneder besøkte vi Øst-Europa, Tyrkia og deler av Midtøsten. Vi så på denne delen av verden som spennende. Øst-Europa drøye ti år etter murens fall og Midtøsten med sin historie og sine aktuelle motsetninger ville kanskje gi oss nødvendig kontrast til det fredelige og behagelige Norge. Nært oss geografisk er det riktignok, men likevel fjernt i mange nordmenns bevissthet.

Vi tok ferge fra Malmö til Świnoujście i Polen, deretter gikk ferden med tog videre. Tog er en fin måte å reise på, jernbanenettet er godt utbygd, det er rimelig og du ser mye du ellers ikke ville gjort. I Midtøsten er buss beste alternativ, de går hyppig og er tryggeste farkost i den til dels kaotiske trafikken.

Polen – mellom kommunistisk ensretting og markedsliberalisme

I hele Øst-Europa kan man merke sporene etter den annen verdenskrig. Vi unge norske kjenner krigen mest gjennom filmer som for eksempel *Schindlers liste*. Fortsatt kan man beskue Schindlers gamle fabrikk i den nydelige middelalderbyen Kraków, som, i motsetning til de fleste andre byer i Polen, ble spart for ødeleggelse i krigens siste fase. Hele gamlebyen står på UNESCOs liste over kulturarv som må bevares. I 2000 var byen europeisk kulturby sammen med blant annet Bergen.

Utenfor Kraków ligger landsbyen Oświęcim, bedre kjent under sitt tyske navn Auschwitz. Ingen som reiser i dette området, bør unnlate å dra dit. I 1939 bodde det 70 000 jøder der, for det meste i bydelen Kazimierz. I dag er det knapt 100 tilbake. En solskinnsdag kan leiren Auschwitz I virke som en fredelig idyll, med sine grusganger og gamle trær, som sprer ro og skygge på fasadene til de lave mursteinsblokkene. Synet av ustilingene bak fasadene bryter denne idyllen – to tonn menneskehår (som ble solgt for 50

pfennig per kilo til tysk tekstilindustri), berg av koffertter, hauger med briller, tannbørster, gulltenner og proteser. For ikke å snakke om boksene med Cyklon B, bare i 1944 ble det levert 20 000 tonn til leiren. I Auschwitz II Birkenau, en større leir som ligger like ved, fører jernbanesporene gjennom porten til leiren og ender ved perrongen ved siden av gasskamrene. «Sauber ist dein pflicht» stod det i den ene latrinen, påfallende med tanke på de sanitære forholdene som rådet i leiren. Menneskene ble stuet sammen i båser bygd i flere etasjer over bakkenivå. Jordgulvet under, kun dekket av skitten halm, tørket aldri opp.

Polen er et av de land som har kommet seg best økonomisk etter murens fall, selv om de fortsatt har store problemer. Landet er blitt NATO-medlem, og ligger godt an til å bli

Auschwitz. Alle foto privat

EU-medlem om noen år. Overalt er det stor bygge- og restaureringsaktivitet. Landet er preget av en optimisme og fremgang som gir både frykt og misunnelse i det gamle Øst-Tyskland, som sliter tungt, til tross for store overføringer fra statskassen.

Et u-land i Europa

Fjernt fra Brussel og den monetære union ligger Romania. Møtet med landet representerte et markant skifte fra de litt nedslitte, men tross alt oppegående landene Polen og Ungarn. Før vi kom dit, var det stort sett elendige barnehjem og diktatoren Nicolae Ceausescu (1918–89) vi forbandt med landet. Virkeligheten fortøner seg ikke mye annerledes. På hver eneste stasjon hvor toget

stoppet, kom det på masse tiggere, først og fremst sigøynere. En menneskelig hale bukket seg gjennom toget helt til neste stasjon, der den gikk av og nye kom på. Kriminaliteten virket høy. Vi ble utsatt for et par tyveriforsøk, og hørte om mange flere fra medreisende. En drosjesjåfør i hovedstaden Bucuresti tok frem en pistol fra hanskerommet og sa han kunne hjelpe til hvis vi hadde problemer.

Mange unge rumenere er, ikke uten grunn, opptatt av penger. Særlig unge menn ville prate om «bissiniss» og dollar og om hvor mye vi tjener i Norge. Mange hadde også sin egen «bissiniss». Senere, på buss-turen fra Bucuresti til Istanbul, kjøpte sjåføren inn store mengder whisky og sigaretter. Like før grensen til Tyrkia fikk alle passasjerene kvittering på sin «kvote» av dette, slik at vi kunne passere tollene uten ubehageligheter. Så ble alt lastet av på tyrkisk side av grensen og sjåføren kunne spe på lønnen med hard valuta.

I Bucuresti kommer man ikke utenom palasset til Ceausescu, verdens nest største bygning etter Pentagon. Det går an å komme inn hvis man kjøper seg plass på en guidet tur. Det er verdt pengene å få innsikt i en slik ufattelig stormannsgalskap. Bak de massive fasadene finnes 225 000 m² fordelt på 3 160 rom. Den største salen er på 2 700 m², største takhøyde er 18 m, det tyngste teppet veide fire tonn, alt ifølge vår guide. Vi så gull, silke, fløyel, eik, kirsebærtre, marmor og krystatall i en salig blanding. Alle materialene stammer fra Romania selv. Fra balkongen kan man skue utover en seks kilometer lang snorrett kopi av Champs Elysées, som ble anlagt i forbindelse med byggingen av palasset. Veien og området rundt, som er bygd i samme stil som palasset, krevde at man jevnet boligene til 40 000 mennesker med jorden. I nærheten av palasset traff vi tiggende gatebarn ruset på lim, alkohol og narkotika.

Mellom øst og vest, nord og sør

Tyrkia er svært mangfoldig, fra de snødekede fjellene mot øst (Ararat er vel det mest kjente) til hete strender i sør, fra moderne storbykultur i deler av Istanbul til tradisjo-

nelt drevet jordbruk på landet. Ved de kulturelle landemerkene fra tidligere tider bygges nye store hoteller. Tyrkia er et veiskille mellom vest og øst, mellom nord og sør, mellom kristendom og islam og mellom nytt og gammelt. Mustafa Kemal Atatyrk (1881–1938) reformerte «Europas syke mann», som det ottomanske riket ble kalt i sine siste dager, til en moderne stat etter vestlig modell. Atatyrk er avbildet på alle pengesedler, bildet av ham henger på veggen i alle butikker, kontorer, bakerier, frisørsalonger og kebabsalg. Det er nesten så man føler seg forfulgt til tider.

Apropos frisører, alle menn som kommer til Tyrkia bør unne seg en tur innom en frisør. Det er en utrolig behagelig opplevelse. Først klippes håret i rasende fart og med stor presisjon, deretter vaskes det etter alle kunstens regler. Så skrubbes, masseres og såpes ansiktet inn med barberkrem. Deretter barberes man med en gammeldags barberkniv, barberskummet skylles av og man blir tullet inn i varme omslag. Rikelig med etterbarberingsvann følger, før hele fjeset masseres med krem. Til slutt får ørene behandling: Med en spritflamme brennes alt som heter ørehår av med forbausende teknikk. Resultatet er glødende velvære. Så må man påregne en ny runde med godlukt, før man renses, myk og med kraftig lukt kan gå ut i solen. Svært behagelig er det absolutt. Hvis man går trett av severdighetene, skal man også unne seg et tyrkisk bad – en såkalt hamam. Her blir du skrubbet, får massasje, og brekkes og tøyes etter alle kunstens regler. Deretter kan du hvile ut på en varm marmorplate eller ta deg en kald avrivning i ett av de mange avluksene. En smakebit kan du forresten få ved å se filmen *Hamam – det tyrkiske badet*, den anbefales på det varmeste.

Midtøsten – fascinerende og urolig

I Midtøsten er det lurt å ha reserveplaner. Ting går ikke alltid som forventet i dette urolige hjørnet av verden. Oppstanden i Israel begynte mens vi nærmet oss regionen, og vi tok ikke sjansen på å dra dit. I stedet startet vi turen i Egypt. I millionbyen Kairo er det lett å bli overveldet. Her er det varmt, fuktig og støvete. Eselkjerrer kjører side om side med svære Mercedes. Små drosjer og store busser prøver å trenge seg forbi deg i rom som ikke finnes, og for å komme seg over veien er det bare å gå rett ut i de små «hullene» i trafikken som finnes for deretter å havne mellom to filer til neste sjanse byr seg for å komme videre. Inne

Fra balkongen i Ceausescus palass. Vakker utsikt over «Champs Elysées»

i sidegatene og smugene føler man seg hensatt til tidligere tider – bønder i enkle drakter selger vannmeloner, mango, appelsiner, guave, brød, kalkuner, høner og egg. Det er et skikkelig spetakkel når det kjøpslås over de enkle trallene.

Kairo er nok spennende, men ganske så slitsom. Severdighetene er utallige, pyramidene i Giza er en selvfølge, citadellet, Khan el Kalili-basarene, gamle Kairo, det egyptiske museet med Tut-ankh-Amons skatter, for å nevne noen. Den største severdigheten er likevel byen selv, på godt og vondt. Afrikas største by rommer enorm rikdom som kan sees på sportsklubbene i Giza eller Heliopolis, og ufattelig fattigdom i søppelbyen i sør. Her er brunsvide fasader og fargerike fruktcocktails. Du kan gå deg bort i utallige trange smug, røyke shisha (vannpipe) på kafé, eller leie en felukk og seile på Nilen.

Du rekker ikke over Egypt på ett besøk, så sant du ikke har måneder på deg. Vi valgte en litt utradisjonell utflykt. Fra Kairo reiste vi via Alexandria ut i Sahara. Mot den libyske grensen ligger oasen Siwa, som er bebodd av berbere, en folkegruppe som finnes spredt i Nord-Afrika. I nesten like stort antall som lokalbefolkningen finnes eslene i oasen, som består av ikke mindre

enn 250 000 daddelpalmer. Eslene er også det viktigste fremkomstmidlet, og de holder et svært lenge natten. Innkvartering er svært rimelig, for 15 norske kroner per natt kan man sove i beduintelt laget av kamelhårsmatter. I Siwa går tiden saktere enn ellers. Man kan ta seg et bad i mineralvannskildene, som finnes spredt rundt om i oasen, bare vandre stille rundt eller beundre solnedgangen over saltsjøene som omgir den. Siwa er et svært konservativt samfunn med hensyn til kjønnsroller, mer enn

Egypt ellers. Alle kvinner er tildekket av en tradisjonell drakt hvis de beveger seg ute. Ingen kvinner går uten mannlig «anstand», selv om det bare er snakk om små gutter. Og de fleste er gift før de er 16 år.

For øvrig kan det være slitsomt å være vestlig kvinne i Midtøsten. Mange føler seg trakassert av arabiske menn. Med noen enkle forholdsregler kan det bli bedre. Det er lurt å være moderat i klesstilen, bruke lange skjørt eller kjoler og gjerne dekke til håret. Når du viser respekt er det også lettere å få respekt. Det er viktig å huske på at også menn blir sett rart på hvis de går i shorts.

Riktignok fascinerer Egypt med den eldgamle kulturen, det moderne og hektiske arabiske samfunnet og alle severdighetene. Samtidig kan man ikke unngå å føle mistot. 65 millioner mennesker trenger seg sammen på de 4% av arealet som er fruktbar, og med en befolkningsvekst på 2,5% per år blir det ikke bedre. I Kairo sentrum lever angivelig 500 000 mennesker i «dødens by», kirkegården i sentrum. Fra pyramidene ser man en svart sky som dekker byen som en hatt. Luftforurensningen er enorm og tærer på hus og pyramider så vel som på menneskenes lunger. Det er mye aggresjon å oppleve. Selgerne er aggressive, det samme er tiggerne eller drosjesjåførene hvis du prøver å betale «egyptisk» pris. Barn spyttet på oss gjennom vinduet på trikken i Alexandria. På kafeene utvikler diskusjoner seg til håndgemeng mellom backgammonspillerne. Og utenfor det egyptiske museet strakte en sikkerhetsvakt bevæpnet med en kalasjnikov ut hånden og bad oss om penger.

Når nøden blir stor, blir det lett grobunn for ekstreme grupper. I et område midt mellom Kairo og Luxor er det svært farlig for turister å ferdes, og togene på strekningen har bevæpnede vakter. Her er utspringet for gruppen som massakrerte en sveitsisk turistbuss i midten av 1990-årene. Fundamentalisme gror der mat, arbeid og fremtidshåp mangler.

Forbrødring – tysk og egyptisk gutt

Jordan – fullt av palestinere

Å ta ferge over Akababukten er en opplevelse. Selv om fergebilletten har en lav pris for arabere og en dyr pris for turister, kan det anbefales på det varmeste. Med solnedgangen over Sinais røde fjell på den ene siden og Saudi-Arabias ørkenlandskap på den andre, glir fergen oppover den stadig trangere armen av Rødehavet. Reisen ender i Akaba, tvillingby med israelske Eilat. Fra kysten dro vi inn i landet for å se Petra – byen som er hugd ut i sandsteinen inne i de jordanske fjellene. Gjennom et trangt pass, dannet av en elv, kommer man inn til «the Treasury», som er det mest kjente «byggverket». Det var en rar følelse nærmest å gå alene rundt i dette store området, som er Jordans hovedturistattraksjon. Intifadaen i Israel hadde også hatt innvirkning på turisttrafikken hit. I Petra kan man gå lange turer og finne skjulte skatter inne i fjellpassene, Minst to dager anbefales for å få sett det meste.

Jordan har, som mange av nabolandene fått merke det siste tiårs uroligheter i regio-

Livlig handel i sidegate i Kairo

nen. Etter Gulf-krigen er det kommet mange flyktninger fra Irak. Siden 1948, da staten Israel ble dannet, har tallet på palestinere i landet steget sterkt, og i de siste årene enda raskere enn tidligere. Ca. 50% av landets befolkning er i dag palestinere. På tross av dette er det hashimittene som styrer landet. Fra denne høvdingætten kommer også kongefamilien, men kong Abdullah har bøtt på

dette ved å gifte seg med en kvinne av palestinsk herkomst, dronning Rania.

Perspektiver

Det tar lang tid å fordøye opplevelsene som en slik tur gir. Man møter mange mennesker for en kort periode, for aldri mer å se dem igjen. Fremmede lukter, smaker, skikker og vaner synker gradvis inn, og man lager egne tolkinger og meninger om dem. Jeg har fått nye impulser som jeg kan ta med meg inn i den vanlige hverdagen. For medisinen del var det særlig interessant å se hvordan samfunnsforhold har innvirkning på psykisk og fysisk helse. For meg personlig har Per Fugellis yndlingsformel fått ny betydning og nytt innhold:

$h = b \cdot k \cdot p^2$, helse er lik biologi ganger kultur ganger politikk opphøyd i annen potens. I formelen finner man igjen jødene i Auschwitz, sigøynerne på jernbanestasjonene i Romania, tiggerne i Kairo og palestinerne i Amman.

Ebbe Billmann Thorgersen
Bentsgaten 15
0465 Oslo

Annonse